

P A C O kaj J U S T E C O .

1947

Monata revuo de la grupo Brugge.Sekcio de Flandra
Ligo Esperantista.

.....

• Prezidanto : Drs F. Roose-J. & M. Sabbestr. 12-Brugge-Tel. 31981 .
 • Sekretariejo : Roose-De Kersgieter, J. & M. Sabbestr. 12, Brugge .
 • Propagando : Maertens Grég., Nieuwstraat, 54, Assebroek .
 • Poŝtkonto : 291429 - Maertens Grég. Assebroek. .

.....

LA RAJTOJ DE LA HOMO.

(Prof. G. Verbeke)

Tradukis el Nederlanda lingvo : Et. De Baets)

(kun afable permeso de la aŭtoro kaj de la literatura revuo
"Dietsche Warande en Belfort" kie la artikolo aperis)

La malkovraĵoj pri la vivo kaj la torturadoj en la punkarpejoj de Germanujo kaŭzis en la tuta mondo senton de indigno kaj abomeno. Dum la rakonto de la tuta teruro, kiu okazis tie, oni vere havas la impreson ke ni troviĝas antaŭ la disfalo de centjaroj de kulturo, ĉar la plej fundamentaj valoroj de la homa civilizacio ne estis respektataj. Ĉu tamen estas vere ke "Der Untergang des Abendlandes", kiun antaŭvidas Spengler ne estas tre malproksima? Kiel eblas ke tia konstruaĵo firme restu, ĉar ĝi apogas sur disŝiritaj fundamentoj.

La plej granda parto de la homoj tial klopodis lokigi tiun malvirtfenomenon, kvazaŭ la infekto estus limigita, nome en la naci-socialisma Germanujo kaj nur ekestis dum la nenormalaj cirkonstancoj de tiu milito. Germanujo do estus la unika lando, kie la respekto por la homa persono iom post iom estingiĝis pro influo de la faŝisma reĝimo kaj kie la militambicio estus sufokinta ĉiujn homajn sentojn. La rezulto de tiu simpla rezonado kompreneble estas: "for la ŝtatabsolutismo, kiu estas la komenco de ĉiuj krimoj; vivu la libereco kaj la demokratio". La komprenenhavo de tiuj lastaj vortoj ne estas difinita pli detale: ĝi esprimas spontanegan reakcion kaj malaprobon de la hitleraj agomanieroj. Ĉiu helpensanta homo tamen subite devus rimarki ke la radikoj de la malbono, kiun oni volas kontraŭbatali troviĝas pli profunde: tio alportas do malgrandan avantaĝon ke oni nur la eksteran kreskadon de la herbaĉo fortiru, dum ke la radikoj restas en la tero; post mallonga tempo ili naskas novajn foliojn kaj fruktojn. En la moderna kulturo estas profunda vundo, kies simptomoj estas rimarkeblaj ne nur en Germanujo, sed ankaŭ en nia kaj en la najbaraj landoj; pro la milito enformiĝis en Germanujo pli akra tiu malsaneco; tio tamen ne signifas ke la aliaj popoloj, per mi ne scias kiuj antaŭrimedaj kuraciloj, estis netuŝebligataj. Ni volas diri: la malvalorigo de la homo, la fakto ke homo ne plu estas konsiderata ento kiu ververe estas lokigita en la mondo kaj kiu estas ligita al ĝi per sennombraj fibroj, sed kiu tamen estas pli ol peco de materio, determinata per la ĉirkaŭaĵoj, ento kiu estas sendependa de la aĵoj, ĉar li estas spirito, kies agado havas supermaterian helecon kaj tial precize pro tio prirogas la realcon, laŭ la parolo de G. Gezelle:

Mi estas spirit' estas reĝ', regas la universon,
 Mi estas nobla, potenco, mi ordonas;

tiu malvalorigo de la homo unue estas rimarkata en la prijuĝoj kaj kritikoj, kiujn la homoj esprimas pri la konduto, la sintenado kaj la karaktero de la aliaj. Estas ja iu nombro de ecoj, kiuj apartenas al la plej noblaj klopodoj de la homa persono, kaj kiuj estas konsiderataj pli kaj pli kiel neatingeblaj kaj neeblaj idealoj. La morala kaj religia vivo estas pli kaj pli prezentata kiel ekstera formaleco, ege kontraŭa al la internaj penoj de la homo.

La virtema homo estus do tiu, kiu kapablas kondukti laŭ ekstera formaleco, konforme al la malindulgaj tradicioj kaj malmulte tolerantaj opinioj de la ĉirkaŭaĵo, sed kiu tute ne harmonias kun lia animstato. Eĉ tiam, kiam homo sincere klopodas akordigi sian internon kun sia ekstera konduto, ne estas forigita tiu dueco; la virtema vivo ja enhavas ion nenaturan, ĉar oni klopodas ion, kio ne estas ankoraŭ atingata kaj oni tiel sintenas kontraŭe al la naturaj emoj de sia esenco. Tiu estas la tezo, kiun prezentas A. Gide en sia libro "L'école des femmes" per nesimila ruzeco. La logika konkludo de tiu libro, kiel ankaŭ de lia libro "L'Immoraliste" estas insistado al la pure natura vivo sen iu morala aŭ religia maltrankviliĝo. "Jenseits von Gut und Böse". (Nietsche) ĉar relegio kaj mondo, eĉ dum ĝiaj plej noblaj efektiviĝoj, estus nur sincera nenatureco, ili devas esti indikataj kiel malavantaĝaj devojiĝoj. Tie, kie Nietsche precipe fiksas la atenton je la vanaj sonĝoj de la "jenseits" dum ke oni lasas forgliti valorojn de la "diesseits" Gide do pli akcentigas la nenaturan kaj malfeliĉigan ducon, kiu ekestas en la homa vivo pro la penado al la virto. Aliaj, kiel Simone de Beauvoir en "Pyrrhus et Cinéas", indikas pli la neatingeblon de certaj vivkondutoj: neprofito dediĉo al idealo aŭ al certaj homoj, ne eblas laŭ tiu moderna aŭtorino, ĉar en dediĉoj estas gvidata per personaj opinioj pri la bono kaj malbono por iu persono, tiu agomaniero povas esti resumata kiel trudo de propra opinio al aliaj; patro, kiu malpermesas al infano, ke ĝi ludu, por ke ĝi okupu sin per la studado, nomas sian agon nobla dediĉo, dum ĝi laŭ S. de Beauvoir, estas nur tirana encerbigado de liaj opinioj. La neprofitado de la dediĉo devas do esti markata kiel vana vorto, ĉar ŝajnas neeble ke oni fiksas la objektivan bonon en neerarprovaj limoj.

Kune kun tiuj pure filozofiaj konsideroj, kiuj detruas la fundamentojn de la morala vivo, estas ankoraŭ la spertoj de la eksperimenta-psikologio kiuj donis pli profundan evidencon en la kunmeto de la homa animvivo kaj kiuj precipe malkovris la multajn devojiĝojn kiuj okazis ĉi-tie. Ĉiuj tiuj ideoj pli kaj pli trudiĝas al la popolo. Pro la fakto mem, ankaŭ la kunligoj de tiuj opinioj iĝas pli simplaj. Sakvo de tio estas ke ne nur la homoj de nia tempo estas pli kritikemaj al la vortoj kaj la kondutoj de siaj proksimuloj, sed ke la homokonsidero, kiun ili havas, suferis iun malvalorigon. La homo estas pli kaj pli konsiderata kiel eta sensignifa estaĵeto, kiu perdiĝas en la senfineco de la terglobo; brilo de kelkaj momentoj inter la senfineco de la estinteco kaj de la estonteco; estaĵo, kun grandaj deziroj kaj malgrandaj ebloj, kiu devas sin submeti fatale al la bategoj de la forto; peccato de materio kiu estas hela por si mem kaj komprenas sian malfeliĉon per tiu diafana klareco.

Ĉiuj tiuj opinioj estas kompreneble helpataj de la multaj moralaj devojiĝoj en nia tempo, per kiuj la homo malnobliĝas ne nur en la okuloj de la aliaj sed ankaŭ por si mem. Tion da pasioj kaj malgajaj vivoj ŝajnas ververe doni ĉiutagan konfirmon al la senpoveco de la homo kontraŭ la brulanta fajro de liaj pasioj.

Se estas vere ke la literaturo estas spegulo de certa tempo, eknobliĝas per tio kiun progreson jam faris la malvalorigo de la homo. La libroj, kiuj momente estas plejparte legataj, apartenas al la speco de la romanliteraturo, kiu prezentas pli malpli delikatan analizon de amaventuro. Tiu tempo montriĝas en la plej granda parto de la filmoj. Pro la monotoneco de tiu senfine ripetata gvidtemo ni ne volos klarigi; oni ofte ekhavas la impreson ke tiu speco alproksimiĝas elĉerpigita

kaj ke povas esti serĉata al iu ŝanĝiĝo kaj renoviĝo. Kio tamen nin precipe maltrankviligas, estas la homoj kiuj estas prezentataj en tiuj libroj kaj filmoj; kia honorbildo esprimiĝas el la produktoj de la moderna literaturo ! Tie povas esti farata grava eksperimento; valorus ja la penon iam aranĝi galerion prezentado de la ĉefaj personoj, kiujn montras la modernaj romanoj. Ni opinias ke tiu grandioza ekspozicio de la figuroj el nia nuna literaturo ne oferos tre optimistan aspekton : la homoj el la romanoj de François Mauriac je la malgajaj pasioj, kiuj antaŭenpelis ilin; la malgajaj viroj de Maxence Vander Meersch, André Maurois, André Gide, Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Albert Camus prezentas al ni sinsekvadon de malfortaj homoj, kiuj estas forpelitaj sur la neregita Pasioceano. Nia flandra literaturo certe ne montras la malmoralan vivobildon, kiu renkontriĝas ĉe la francaj aŭtoroj; tamen ankaŭ tie-ĉi ni trovas tiom da homa malnobleco kaj malforteco; pli kaj pli iĝas malofteco ekhavi libron, plena de viva freŝo, kiel "Hollands Glorie" de Jan de Hartog kaj "Menschen en God" de Pieter Vander Meer. Kelkaj rimarkis ke la prezentado de malgajaj vivoj, de nenormalaj cirkonstancoj iĝis en nia tempo modo, kiu ne estas konforma al la realo de la ĉiutaga vivo. Tio povas esti vera, sed ankaŭ tiu modo devas esti klarigata; kial ja ĝuste tiu modo trapenetris kaj kial tiuj verkoj estas produktitaj kaj legataj pli ol la aliaj ? Se la artisto estas iu, kiu pli delikate sentas kaj pli profunde spertas la vivrealcon, ni trovas tie-ĉi ekscitantan ateston pri la malvaloriĝo de la homa personeco. Ni ne kredas ke ni trograndigas se ni diras ke la literaturo estas impertinenta ekspozicio de homa malgrandeco kaj moralo-malvaloriĝo.

La samon ni povas diri pri la multaj historiaj romanoj, kiuj emegas atentigi pri la malgrandajoj, ankaŭ de niaj plej grandaj figuroj el la historio; tio-ĉi je preteksto de konigi la internan vivon de tiuj-ĉi homoj.

Tie, kie oni antaŭe emis akcentigi la fortajn efektiviĝojn de certaj homoj, oni nun pli serĉas la malgrandajn homajn maltrankviliĝojn, kiuj ankaŭ estas renkontataj en ili. Tie-ĉi oni povas apliki la konitan kritikon, kiun skribis Frederik Van Eeden kontraŭ Lodewijk Van Deyssel, laŭ kiu li kulpigas tiun lastan ke li ne tre interesiĝas pri la serena lukso de la akvovlilio, kiu tiel paceme kuŝiĝas siajn florkalikojn kaj foliojn sur la ebena akvosurfaco, kaj ke li daŭre serĉas la nodajn tigojn kaj harajn radikojn, kiuj estas kaŝataj en la ŝlima lagettero.

La nuntempaj homoj ankaŭ ne plu toleras la trankvilan harmonion kaj noblan grandecon, kiuj radias el certaj viroj; ili daŭre serĉas la malgrandajn mankojn, kiuj ankaŭ malornamis la plej belajn homojn. La samon ni povas diri rilate al la giganta sukceso, kiun kelkaj somajnaj gazetoj akiris, nur celante malpurigi kelkajn konitajn nomojn kaj rakonti malbonaĵojn pri eminentaj personoj.

La malvaloriĝo de la homo aplikigas treefike en la praktikoj, kiuj jam estis propaganditaj antaŭ la milito, sed kiuj akiris precipe dum la milito, ampleksan disvastiĝon. Estas sufiĉe konita ke multaj Germanaj soldatoj posedis narkotaĵojn, kiujn ili povis uzi dum grava vundado, kaj kiuj estis destinitaj por ĉesigi la vivon laŭ dolĉa maniero; la saman metodon oni uzis por liberigi la komunon de kelkaj malutilaj elementoj, kiel la malsankapuloj kaj la malfortkapuloj. Multaj ne plu vidis en tio maljustan atencan kontraŭ la vivo, kiu estis donacata de la Dia Providenco; tiu praktiko estis prezentata en skribaĵoj kaj filmoj, inter alia, la konata filmo "Ich klage an", kiu ankaŭ en nia lando preskaŭ ĉie estis montrata - kiel permesita forkuro de la sufero. La moderna hedonismo eĉ pli ŝatis malposedi la vivon ol konsenti kuraĝe al suferplena ekzisto. Tial ankaŭ la peza timsento, kiu regas tiel la modernan literaturon kiel la nuntempan filozofion; la homo sentas kvazaŭ li estus frakasita inter la agitado de la kosmaj okazintaĵoj : tio estas la fundamenta ideo en la filozofia pensado ĉe Martin Heidegger kaj J. P. Sartre.

(daŭrigota)